

Kontroljautājumu sarakstu
par darba aizsardzības jautājumiem un darba vides novērtēšanai
APRAKSTS - LIETOŠANAS PAMĀCĪBA

Ievads

Atbilstoši "Darba aizsardzības likuma" (pieņemts 20.06.2001., spēkā no 01.01.2002.) II nodaļas 5.panta prasībām darba devēja pienākums ir organizēt darba aizsardzības sistēmu, kuras svarīgākā sastāvdaļa ir darba vides risku novērtēšana. Sīkāku darba vides riska novērtēšanas kārtību Latvijā nosaka Ministru Kabineta noteikumi nr.660 "Darba vides iekšējās uzraudzības veikšanas kārtība" (pieņemti 02.10.2007., spēkā no 06.10.2007.).

Darba devējam ir tiesības (Darba aizsardzības likuma 6. panta 3. punkts un MK noteikumu nr.660 "Darba vides iekšējās uzraudzības veikšanas kārtība" 15. punkts) piemērot darba vides riska novērtēšanai tādas metodes un standartus, kas atbilst uzņēmuma tehniskajiem un ekonomiskajiem resursiem, un darba apstākļiem, ja šinī metodikā ir ņemti vērā visi MK noteikumu nr. 660 "Darba vides iekšējās uzraudzības veikšanas kārtība" 1.pielikumā minētie darba vides faktori.

Liela nozīme kontroljautājumu saraksta sastādīšanā tika pievērsta ne tikai darba vides riska faktoru identifikācijai, bet arī normatīvo dokumentu prasību izpildes pārbaudei, tādējādi ļaujot novērtēt uzņēmuma īstenoto darba aizsardzības un drošības pasākumu atbilstību normatīvo dokumentu prasībām. Izpildot ar darba aizsardzību saistīto normatīvo dokumentu prasības, darba devējs var ievērojami mazināt ar darba vidi saistītos riska faktoros. Tajā pašā laikā nepieciešams atzīmēt, ka kontroljautājumu sarakstos ir minēti tikai būtiskākie jautājumi, turklāt sekmīgs galarezultāts ir atkarīgs no vērtētāju kompetences un vēlmes novērtēt darba vietu pēc iespējas precīzāk.

Kontroljautājumu saraksta uzbūve

Kontroljautājumu saraksts tika veidots pēc līdzīga principa, kā veidots kontroljautājumu saraksts, ko izdevusi LR Labklājības ministrija sadarbībā ar Zviedrijas Nacionālā Darba Tirdzniecības Padomi (buklets "Vadlīnijas darba vides riska novērtēšanai mazajos un vidējos uzņēmumos"), tādēļ plašāku informāciju par darba vides riska novērtēšanu meklēt norādītajā publikācijā. Specifiski kontroljautājumu saraksti ir sastādīti sekojošām nozarēm:

- **birojiem,**
- **būvniecībai,**
- **darbiem ostās,**
- **frizētavām,**
- **kokapstrādei,**
- **lauksaimniecībai,**
- **metālapstrādei,**
- **mežsaimniecībai,**
- **noliktavām,**
- **pārtikas produktu ražošanai,**
- **skaistumkopšanas saloniem,**
- **tekstilrūpniecībai,**
- **veselības aprūpei,**

– **viesnīcām un restorāniem.**

Katrai nozarei ir veidoti trīs līmeņu kontroljautājumi:

- vispārējie jautājumi uzņēmumā kopumā (piemēram, par darba aizsardzības dokumentācijas esamību, nelaimes gadījumiem darbā, darba aizsardzības instruktāžām, nodarbināto apmācību utt.);
- jautājumi darba telpām (piemēram, par evakuāciju, ugunsdrošību, vispārējo ventilāciju, vispārējo apgaismojumu utt.);
- jautājumi darba veidiem un/vai darba vietām (piemēram, par darba vietas iekārtojumu, izmantoto aprīkojumu, troksni, vibrāciju, izmantotajām ķīmiskajām vielām un maisījumiem, smagumu pārvietošanu utt.).

Kontroljautājumu saraksti ir veidoti tā, lai būtu iespējams kombinēt dažādu nozaru tabulas, ja uzņēmumā tiek veikti dažādu veidu darbi. Piemēram, ja kokapstrāde uzņēmumā tiek veikti zāģu asināšanas darbi, tad, novērtējot šos darbus, iespējams izmantot kontroljautājumu tabulu no metālapstrādes.

Tabulu aizpildīšana

Pretī katram kontroljautājumam izvēlas attiecīgo atbildi. Ja atbilde ir 3.ailē, tas nozīmē, ka viss ir kārtībā un īpaši darba aizsardzības pasākumi darba vides riska samazināšanai nav nepieciešami. Ja atbilde ir 4.ailē vai 5.ailē, tas nozīmē, ka ir kādas problēmas un tās tiek piefiksētas aprakstošajā daļā (7.ailē). Darba tabulā ieteicams pēc iespējas precīzāk norādīt (aprakstīt) darbu vai darba vietu, kas tiek novērtēta, lai pēc tam, veicot analīzi, būtu vieglāk noteikt, uz kuru vietu konkrētais pasākums attiecināms. Ja telpā atrodas vairākas darba vietas (piemēram, ražošanas cehā), var izmantot atsevišķu shēmu un darba vietas numurēt.

Riska novērtēšanas un, ja nepieciešams, laboratorisko mērījumu veikšanas rezultāti tiek apkopoti "Veicamo pasākumu plānā". Lai noteiktu prioritātes, veicamos pasākumus jāiedala pēc riska pakāpes. Lai gan riska pakāpes iespējams noteikt ļoti dažādas gradācijas skalā, vienkāršākajā gadījumā ieteicams izmantot 3 pakāpju iedalījumu:

Riska pakāpe	Kritēriji
I – ciešams risks	Riska varbūtība samērā maza un sekas nenozīmīgas vai nelielas
II – nozīmīgs risks	Riska varbūtība vidēja un sekas nozīmīgas
III – ievērojams risks	Riska varbūtība augsta un sekas katastrofālas (nelaimes gadījums, iekārtu avārijas, arodslimības u.c.)

Šis materiāls ir sagatavots ar Valsts Sociālās apdrošināšanas aģentūras atbalstu kā daļa no darba aizsardzības preventīvo pasākumu plāna.

Materiālu aktualizēja Rīgas Stradiņa universitātes Darba drošības un vides veselības institūts 2011.gada jūlijā. Bezmaksas izdevums.